

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrodnega ališiš, koristnega akusiš, zapiši! — Po tej poti otneš marsikaj pozabljivosti, in postavljaj hkrati sam mbi stalni spominek po prislovcu latinski: „Littera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

8. dan septembra. (Izlet v razne kraje ob bližavi južne železnice s prepoštovanima g. g. docentoma naravoslovja Hayek-om in Bisching-om.) Dahašnji izlet bil je le prostovoljen, ter je imel namen, da seznanj učitelje, ki se ga vdeležo, z nekaterimi znamenitostmi, pa tudi z naravskimi obrazi v bližini južnega oddelka dunajske okolice. Vodila sta izlet vzajemno g. g. Hayek, docent naravoslovja v III. in II., in Bisching, docent imenovanega predmeta, v I. razredu. Oba sta še mlada, pa jako brihtna in zmožna profesorja. Sprelepo vreme in prirojena vedoželjnost gnala je tudi mene v zgodnjo jutro zopet proti južnemu kolodvoru, kjer se nas je bilo o napovedani uri snidilo precej obilno število zvestih sobratov. Z navadno urnostjo peljal nas je hlaon po dunajski že precej dobro znani okolici do postaje Atzgersdorf, kjer smo izstopili. Ob zelo lepo osnaženem, z dragocenimi spominki ozališanim pokopališču, ki nosi nad vhodom napis: „Ort der Ruhe“, in po katerega osredku je nasajen košati drevored, napotili smo se proti zapadu, in sicer po cesti, ki pelje v vas „Mauer“. Proti imenovanem kraju gredoči smo videli kositi tri možake na nekem deteljišču kaj urno zeleno kermo, kar bi ne bilo sicer nič čudnega, ko bi ne bil ravno Mali Šmarin, tedaj zapovedani praznik. Gospodar teh ljudi je bil gotovo slabo na pratiko pogledal to jutro, da jih je izgnal k takemu delu na polje. Pri prvih hišah v Mauer-u zaobrnili smo se v grič k levi, ter prišli čez eno rebro v jako obširne, pa še veliko bolj čudovite kamnolome. Mehki rujavkasti kamen zmesen je z neštevilnimi školjkami, polževinami in enakimi okamninami, in oba g. g. docenta tolmačila sta nam to prikazen enako: da je namreč pred vekov veki, morda pred milijoni let stalo tu morje, oteklo se, in pustilo nazaj te strašanske sile podmorskih, zdaj okamnelih, med peščenimi kamen pomesenih živalic. Če sem prav umel, imenovala sta g. g. docenta ta kamen: „Ceritien-Kalk“. Z veliko vedoželjnostjo smo pregledovali in razbijali razne kamnate kosove, ter nabirali si lepše eksemplare v spomin. Tu na tem mestu sporodila se mi je vprvič misel na vtemeljenje zbirke okamnin in mineralov za mojo učilnico v daljni domovini, kateri sem z

ravno tu nabranimi eksemplari pozneje resnično tudi vložil temelj. G. g. docenta pravila sta nam, da ta kamen, če en čas od roba vlomljen leži, postane silno têrd, in rabijo ga za temeljne zidove pri dunajskih stavbah. Prišedši iz kamnoloma na drugo višino imeli smo res prav rajski razgled na železnico in na neizmerno planoto proti vzhodu. Sprelepo vreme in zlati solnčni žarki dajali so lepovidu še večjo krasoto. Pa to še ni bilo vse. Zvonovi doneli so v bližnji in daljni okolici v prečudno prijetni harmoniji, vabivši verno ljudstvo k Božji službi. Le ena reč motila je nepopisljivo lepoto; kaj neprijetni kontrast k temu namreč je delal začerneli dim, ki se je valil dalječ na okrog iz neštevilnih šibkih tovarnih dimnikov, spričevajè, da nepoznan, ali vsaj premalo v čisljih je mnogim Marijnega rojstva visoki praznik. Botanizovajè spustili smo se zopet navzdol, in napotili se proti vasi Liesing (Atzgersdorf-u sosedna železnična postaja), katera ima dalječ slovečo velikansko pivarno z globokimi skalnatmi kletmi. Da bi se nekoliko okrepčali, podali smo se v lični pivarnični salon, ki stoji na zmérnej višini. Pridno prigovarjali smo jako okusnemu pivu, katero nam je, ker je bilo postalo že precej zelo vroče, prav dobro teknilo; ko smo se pa nekoliko spočili, vzdignili smo se zopet na daljno popotvanje. Kmalu naprej od pivarničnega salona prišli smo zopet na gričnati verhunec, kjer se nam je odkril novi, nepopisljivo sprelepi panorama. Na sever imeli smo razgled nazaj proti Dunaju; na vzhodu širile so se neizmerne planote proti Ogerskemu, na jug vidili smo okolico tergov Bertholdsdorfa in Brunna am Gebirge, ter vasi Enzersdorf; naj-bolj idilično sliko pak nam je kazal razgled na zapad. Mična vas Kalksburg — živa podoba pokrajim sprelepe talijanske zemlje — s slovečim jezuitskim vstavom na vzhodu v romantično Breitenfurt-sko dolino kazala se nam je k desni v dolini. (O Kalkburški farni cerkvi terdijo, da je naj lepše vaščansko svetišče v Avstriji.) Proti levi pak je stala nam nasproti na zmernem homcu obširna vas Rodaun*), ter odpiral se od tam naprej vhod v Kaltenleutgeben-sko dolino. Botanizovajè napotili smo se v dolino proti Kalksburg-u, da bi v ondotnem kamnolomu, kjer ob enem pripravljajo tudi sipo za posip ceste, videli zopet mnogo okamnin iz starega sveta. Ko bi bil imel kaj torbice pri sebi, mnogo čudovitih stvari bi si bil zopet ondi nabral; popolnoma prazen pa vendar nisem hotel zapustiti tega kraja, in nabasal sem si precej težkega, okamnjenega morskega ježa (versteinerte Seeigel), ki naj bo ostal naši železniški šoli svedok moje nekdanje navzočnosti v Kalksburgu.

*) Pač nisem mislil, ko sem napajal oko svoje v slasti ogledovanja te sprelepe okolice, in sosebno pri oziranju na Rodaun, da v ravno tej vasi bo ob leti sklenil življenje svoje moj nekdanji součence iz mladinskih let, ter sloveči naš slovensko-narodski pervak dr. Lovro Tomaš. V tem Rodaun-u namreč zastalo je oko njegovo, in potočilo zadnje solzice!

Ker smo imeli narediti še dolgi pot, nismo šli v vas (kar bi bil jaz pač rad storil; ali od družbe se mi ni bilo ločiti); prestrigli smo toraj koj kraj vasi dolino, ter ob jezuitskem vstavu in vertu šli proti zmerni višini, ki nam je opasovala okolico na levo. Tik zadaj za vstavom in njegovim obširnim perivojem vkrenili smo jo na desno, pospejnati se jeli kvišku, zdajci pa nahajali se tudi v nasajenem zalem gozdu črnega in rudečega borovca (Schwarz- und Roth-Föhre), kar nam je spričevalo, da tu odrejajo in oskerbujejo hosto po natančnih pravilih umnega gozdnarstva. Gosp. docent Hayek je bil v sredi med nami, in ves čas posebno zgovoren, ter nas je na vsako količkaj znamenito stvarico pozorne delal. Novo mi je bilo med drugim slišati, da naše navadne zelene žitne kobilice (Gottesanbeterin), katerih je ravno ena ferčala mimo nas po zraku, in jo je g. profesor vjel, na severnih krajih našega cesarstva ne domujejo, in da jih od Dunaja naprej gor ni lahko več videti. —

Precej dolgo šli smo po gostem gozdu, naposled spustili se zopet navzdol, ter prišli v ozko osamljeno dolino. Kmalu dospeli smo do dobro vravnane ceste, in ker so stali ob nji tudi berzozjavni koli, spoznal sem iz tega, da pelje do kakega bolj znamenitega kraja. Da se o tem nisem motil, sem se kmalu prepričal. Ob desni strani doline pričeli so se kmalu neizmerni apnjenski kamnolomi; poleg ceste pa je stala komaj streljaj znarazen apnenica za apnenico, kjer se kuha apno po fabriško in na dozdameni neznani način. Ne kakor po naših južnih krajih, ampak v popolnih plavžih se pripravlja ondi apno, in ne kurijo se apnenice z lesom, ampak po večjem s premogom in ogljem, katera poslednja kurjava po tolmačenju gos. Hayek-a vendar daje veliko slabejši zidarski material mimo perve. Apno razpošilja se na razne strani; naj več na Dunaj.

Od bistrega studenca, imenovanega „Priessnitz-Quelle“, pričela se je vas Kaltenleutgeben, ki je stisnjena v zelo tesno in ozko, pa posebno prijetno dolinico. Hiše, po večjem nizke (pri tleh) so tako mične, kakor same igračice. Pravilo se nam je, da mnogo premožnih Dunajčanov poletni čas tu v lastnih domovjih prebiva, in le pozna jesen jih privabi zopet med mestni hrup. Kako občine dunajske okolice skerbé za svoje revne in onemogle sosrenjčane, videl sem že prejšni dan v Atzgersdorf-u; danes pa zopet tu; kajti prav lična hiša ob cesti nosila je napis: „Armenhaus“, in neki učitelj iz Gorotana, prebravši to besedo, šaljivo je djal: Bei uns in Kärnten ist die ganze Welt: Armenhaus“. Dolgo smo šli še skozi vas, dokler nismo dospeli do zelo prijazne in prostorne gostilnice z napisom: „Gemeinde-Gasthaus“. Tu smo imeli poldanski obed, in nisem se zamogel prečuditi za toliko število nepričakovanih gostov, vendar tako nagli in dobri postrežbi. Posebno židane volje smo bili, in do zadnjega trenutka svojega življenja menda ne bom pozabil tega

dneva in izleta. Po obedu razkropili smo se tovariši nekoliko znarazen. Jaz in nadučitelj Jak. Schwarz*) iz Vorarlberškega šla sva najpred ogle-dat Dr. Winternitz-evo „Wasser-Heilanstalt“. Vse mogoče razvedrila in olajšave, pa tudi zabave ponudjene so tu bolnikom: salon, godba, koncert, mična šprehajališča itd. Od tod naprej šetala sva proti koncu doline, kjer stoji na zmerni višini v preljubeznivem položnji farna cerkev, in od kjer se vidi dalječ nazaj doli skozi dolgo vas. Odzvonilo je bilo ravno k popoldanski božji službi, toraj sva pospešila korake proti svetišču, da bi se pridružila ne ravno obilnemu številu zbranih vaščanov. Prav ginljivo se je veršil sv. obred, in tudi tu sem zapazil, da ljudstvo po odnotnih krajih rado pospremlja s splošnjem petjem orgljene glasove. Ko po končani večernici prideva s tovarišem zopet do gostilnice, zbirali so se že součiteljji za odhod, in zdajci začul se je glas: naprej!

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi in novice.

„Normal - Lehrpläne“ izgledni učni čerteži se imenuje knjiga, katero je izdalo c. k. šolsko svetovalstvo za Štajarsko, a spisal c. k. šolski nadzornik gsp. Anton Klodič, poprej v Gradcu, sedaj pa v Terstu, ljudskim šolam v porabo.

Knjiga ima:

a) Urne čerteže »Stundenpläne« za štirnajstero šol začensí pri VIII. razredni ljudski šoli, končaje pri I. oddelku razdeljenih enorazrednih ljudskih šol, s katerim ob enem se podučujejo tudi dečki in deklice zadnjih let (13. in 14.).

b) Naučne čerteže »Lectiionspläne« za 13 versta šol začensí pri VII. razredu sedmorazredne ljudske šole in končaje s pervo skupino (Gruppe) razdeljenih enorazrednih ljudskih šol.

c) Učne čerteže »Lehrpläne« za deset versta ljudskih šol od VIII. razredne ljudske šole notri doli do učnega čerteža za I. razredno ljudsko šolo, ker se namreč podučuje 1. skupina dopoldne, 2. popoldne; takih šol je pri nas na Kranjskem naj več. —

Potem so razloženi vsi nauki, kateri so predpisani za ljudsko šolo, in katere našteva učni in šolski red 20. avgusta l. 1870 po glavnih delih tako temeljito in umevno, a vendar ne preveč obširno, da si učitelj s to knjigo prihrani skoraj celo zbirko pomožnih knjig; zraven je tudi temu, ki hoče kaj več vedeti in se dalje podučiti, nasvetano, katere knjige naj rabi v to, imenovane so tudi pomožne knjige, katere imamo Slovenci za ta ali uni nauk. — Da se naši p. i. čitatelji sami prepričajo o natančnosti, doversenosti in dejanski rabljivosti te knjige, podamo tukaj obrazec za

*) Bil je to taisti Schwarz, katerega žalostno smert omenil sem v 22. listu lanskega „Tovariš-a“. Ravno ta dan sva se bila posebno sprijaznila, kajti spoznal sem bil v njem jako zmožnega, pa tudi na vse sirani zelo brihtnega in umnega moža in poštenjaka. Avstrijsko učiteljstvo ima menda malo enacih moči. Pis.